

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Асоціація університетів України
Одеська обласна державна адміністрація
Одеська міська рада
Одеський обласний інститут удосконалення вчителів
Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»**

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

МАТЕРІАЛИ

ІІІ МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ

**«ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ ПРОСТОРІ»**

18-21 травня 2017 року

Місце проведення:

**Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
(м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26)**

**Одеса
2017**

КОМПОНЕНТИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Варга Л. І.

Мукачівський гуманітарно-педагогічний інститут, Україна

На етапі формування мотиваційно-ціннісного компонента комунікативної культури ми задіяли студентів у роботу факультативу «Кейс-ситуація як інтерактивний метод формування мотиваційно-ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів» (загальним обсягом 30 годин). Факультатив передбачав підготовку студентів до усвідомлення необхідності моральних цінностей і орієнтирів у вирішенні проблемних ситуацій, знання технологій педагогічної майстерності і набуття безпосереднього досвіду комунікативної культури («Я вибираю духовність?», «Добре? Красиве? Вічне?», «Взаємодопомога» тощо, дискусії «Без минулого – немає майбутнього»; роботи тренінгу «Комунікативна культура – умова успішної діяльності вчителя», інтерактивні методи навчання, задіяні імітаційні ігри «Сам собі режисер», «Відтворю світ», «Життя» та ін., ділових ігор «Переговори», «Знайомство», «Контакт», «Ділова пропозиція», та ін.).

Метод case-study або метод конкретних ситуацій (від англійського case – випадок, ситуація) – метод активного проблемно-ситуаційного аналізу навчального матеріалу через вирішення конкретних завдань – ситуацій (вирішення кейсів) [3].

У формуванні інтерактивно-діяльнісного компонента комунікативної культури ми звернулися до досвіду застосування інтерактивних методів організації проведення занять групою – ігор комплексного циклу, які були проведені нами і в ході занять навчальних дисциплін, і у тренінгу, і у факультативі наряду з кейс-ситуаціями. Завдяки ігровому характеру групової роботи полегшувався процес сприйняття ситуації учасниками, які спостерігали за грою, а це створювало можливості для детального аналізу ситуації. Незважаючи на умовність ігрової ситуації, учасники гри діяли реально, що вело до перебудови психолого-педагогічних характеристик особистості кожного з них. Гра для них стала засобом розвитку, підвищення рівня формування культури особистості, культури мовлення, спілкування.

Це підтвердила активна участь студентів в таких групових імітаційних іграх: «Хто я?», «Як порозумітися з іноземцем», «Виберу професію...» та ін. Навчальні імітаційні, чи ділові ігри розгортають проблеми в динаміці, дозволяють їх учасникам прожити десятки умовних років в стислій по часові і подіям реальності. Під час гри кожен учасник сам робить помилки і сам знаходить вдалі рішення, збагачуючи особистий досвід, який не забувається, тому що «це було зі мною».

Ділові ігри дозволили студенту «приміряти» на собі різноманітні способи поведінки, побувати у різних ролях, швидко вирішувати складні ситуації професійно-педагогічної сфери. Перевага даної гри полягала в тому, що входження в гру відбувалося легше та швидше, чим «входження» у справжню професійну діяльність, а уміння, отримані в ній, допоможуть легко налагоджувати контакти з учнями, досягати поставлених завдань комунікативної культури; сприяти розвитку професійних якостей.

Розробляючи програму тренінгу «Комунікативна культура – умова успішної діяльності вчителя», ми ставили перед собою цілі: підвищити рівень інформованості студентів про особливості комунікативної культури вчителя з учнями, про залежність ефективності професійної діяльності від рівня комунікативної культури фахівця; сформувати готовність до встановлення педагогічної взаємодії і механізм співробітництва педагога й учнів, сформувати в них комунікативні уміння та навички; ознайомлення та оволодіння майбутніми педагогами прийомами ефективного спілкування через ігрові методи навчання та техніку активного слухання.

Для реалізації тренінгу були використані певні інтерактивні методи, а саме, брейнстормінг («мозковий штурм»), ігрові вправи, ігри, дискусії тощо. Найбільш ефективним виявився метод брейнстормінг («мозкового штурму»), який ми проводили з невеликою кількістю учасників (малою групою).

Як підтверджують результати проведеного тренінгу, ефективно проведені професійно спрямовані заняття допомогли студентам отримати особистісний досвід у підвищенні рівня формування комунікативної культури майбутніх вчителів.

Після завершення формувального експерименту були проведені контрольні зрізи, результати яких засвідчили помітне підвищення рівня сформованості комунікативної культури студентів. Це дозволило зробити висновок про відповідність обраного підходу до проведення експериментальної роботи, відповідність її змісту поставленим меті і завданням дослідження. Саме завдяки організації застосування інтерактивних методів навчання – імітаційних ділових ігор, занять-тренінгів, кейс-методу, дискусій та ін. методів можна надати студентам реальну можливість розвивати власний досвід комунікативної культури, формувати комунікативні уміння і навички, морально-ціннісні орієнтири педагогічної професії.

Література

1. Платов В. Я. Деловые игры: разработка, организация и проведение: учебник / В. Я. Платов. – М.: Профиздат, 1991. – 192 с.
2. Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода / Под ред. д-ра социологических наук, профессора Сурмина Ю. П. Авторы: Ю. Сурмин, А. Сидоренко, В. Лобода, А. Фурда, И. Катерыняк, Кеси Меер. – К.: Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
3. Шеремета П. М., Каніщенко Л. Г. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі / П.М. Шеремета, Л.Г. Каніщенко / За ред. О. І. Сидоренка; 2-ге вид. – К.: Центр інновацій та розвитку, 1999. – 80 с.

РИТОРИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Васильєва О. В., Мельничук Ю. Ю.

Херсонський державний університет, Україна

Сьогодні гуманізація й демократизація заявлені як основні принципи реформування системи освіти. Освіта розглядається як засіб комфортного існування людини в сучасному світі, спосіб саморозвитку особистості. У таких умовах відбувається зміна пріоритетів в освіті, посилюється її культуротворча роль, з'являється прагнення людини оволодіти розумовою, етичною, естетично багатою культурою. Одним із засобів досягнення цього, метою освіти є риторична культура особистості, що поєднує в собі як складові емоційну й мовленнєву, інформаційну й логічну культуру. Тому необхідні як розробка культурологічної проблематики, орієнтованої на дослідження риторичної підготовки, так і психолого-педагогічне трактування комунікативно-діяльнісного підходу не тільки для вищої школи, а й тих загальноосвітніх навчальних закладів, які головним завданням визначили засвоєння учнями гуманітарної культури.

У наш час постійно ведуться дискусії про те, чи потрібна риторика в педагогічному закладі, чи можна говорити про специфічну риторичну дидактичного впливу. Сучасні дослідники (Н.О. Іполитова, Т.О. Ладиженська, Ю.П. Львова, Г.М. Сагач, О.А. Тимофєєв та ін.) справедливо ставлять питання таким чином: актора навчають сценічного мовлення, а хто навчає вчителя специфіки мовлення педагогічного?

Між тим, така специфіка очевидна. Н.О. Іполитова відзначає, що вона створюється самими факторами педагогічної праці: завданнями, які вчитель вирішує у процесі комунікації; ситуацією навчального процесу; особливими позамовними засобами, характерними для педагога; мімікою, жестами, темпераментом, мелодикою мовлення; модуляційними особливостями для підсилення риторичної значущості висловлення, очікування учнями. Т.О. Ладиженська підкреслює, що «педагогічна риторика необхідна ще й тому, що є дві групи специфічних жанрів дидактичного мовлення» [5, с. 48]: існуючі тільки в педагога (пояснювальна промова, евристична бесіда, педагогічний щоденник, вступне слово до тексту, оцінювальне висловлення) і пристосовані ним для виконання дидактичних вимог (сучасний етикет, специфіка дискусій, усна розповідь; установка на комунікативну гру; висловлювання з метою порівняння). Організація й розстановка риторичних акцентів допомагає вчителю творчо побудувати навчальний процес, що потрібно для педагогічного спілкування. Педагогічна діяльність має спрямований комунікативний характер, а в сучасній педагогіці актуальним є поняття вчительської творчості і визнання драматургічної організації уроку, його мовленнєвої партитури. Разом з тим ці питання з галузі дидактичних і методичних категорій переходять у галузь риторики, яка прямо пов'язана з творчістю як мовленнєвою поведінкою вчителя.

Таким чином, в аспекті ефективності педагогічної діяльності особливої ролі набуває питання риторичної підготовки вчителя. У загальнопедагогічній літературі (В.В. Голубков, А.Й. Капська, С.П. Іванова, М.А. Рибникова, Г.М. Сагач, О.А. Юніна та ін.) під риторикою розуміють «науку і мистецтво переконуючої комунікації, що становить фундамент професіоналізму вчителя, політика, юриста, менеджера та багатьох інших гуманітарних кадрів нової України» [7, с. 3]. Це дає нам підставу розглядати риторичну як невід'ємну та органічну складову професійної підготовки творчої особистості майбутнього вчителя. Сутність і значення риторики як навчального предмета впливає з її суспільних функцій. Риторика розвиває в людини цілу систему особистісних якостей, необхідних майбутньому вчителю початкових класів: культуру мовлення (нормативність, виразність, доцільність, доступність, точність); мислення (логічність, самостійність, оперативність, інтелектуальність); спілкування (управління аудиторією, достовірність наведених фактів, повага до співрозмовника, культура спору); поведінки (дотримання правил етикету, розкутість, тактовність, врахування особливостей аудиторії) тощо.